

**Тема: Проблема оптимальної
ландшафтно-екологічної
організації території.**

● Категорія “оптимізація”.

Головним завданням територіально-екологічної оптимізації є виважене поєднання виробничих, природовідновних і соціальних функцій геосистем в інтересах досягнення належних просторово-екологічних умов життєдіяльності населення.

Оптимально організована територія має бути:

- високопродуктивною;
- малоконфліктною;
- естетично привабливою;
- екологічно надійною;
- стабільною.

● Критерії та пріоритети ландшафтно-екологічної оптимізації території.

Ландшафтно-екологічна оптимізація спирається на положення концепції узгодженого розвитку, які передбачають:

- орієнтацію виробництва на місцеву сировинно-ресурсну базу;
- запровадження завершених енерговиробничих циклів, орієнтованих на виробництво повноцінної готової продукції;
- максимальне використання і відродження традиційних видів природокористування;
- оптимізацію структури землекористування;
- створення умов просторової комфортної життєдіяльності населення;

● Ієрархія цілей оптимізації.

Функції першого порядку:

- природоохоронна;
- антропоекологічна;

Функції другого порядку- це функції, що мають найвищий природний потенціал.

Функції третього порядку- функції, які сприяють виконанню функцій другого порядку.

● Оптимальне співвідношення природних і господарських угідь.

Визначаючи природоохоронну функцію як пріоритетну, для будь-якого регіону під час ландшафтно-екологічної організації території першочерговим завданням є встановлення оптимального співвідношення між природними і господарсько-освоєними територіями.

О. Молчанов визначив, що мінімальна лісистість територій степової зони має бути 10 %, лісостепової зони - у межах 15-20 %, зон мішаних і широколистих лісів - 25-45 %, гірських територій - не менше 50 %.

● Етапи ландшафтно-екологічної оптимізації.

Перший етап:

Необхідно відвести під заліснення і залуження орні землі з крутизною схилів від трьох до семи і більше градусів.

Другий етап:

Надати статусу складових перспективної екомережі поєднанням лісосмугам, ділянками витоку річок, водно-болотним масивам, землям під ярами, пісками, кам'янистими розсипами, водою, а також луками, сіножатями, пасовищами, лісами.

Третій етап:

Сформувати цілісну національну екомережу із запровадженням певних режимів і докорінною зміною структури природокористування в зв'язку з природоохоронною та іншими пріоритетними функціями регіонів - антропоекологічною, агрогосподарською і рекреаційною.

Природно-ресурсні показники збалансованого розвитку України

Показник	Значення		Шляхи досягнення
	Реальний	Оптимальний	
Мінерально-сировинні ресурси			
Структура мінерально-сировинної бази	Деформована	Оптимізована	Переоцінка існуючої мінерально-сировинної бази за екологічними та економічними критеріями з виключенням з неї родовищ, розробка яких не є рентабельною або може викликати незворотні негативні зміни стану довкілля
Екологічний стан регіонів видобутку і переробки мінеральної сировини	Критичний	Нормальний	Екологічна реабілітація територій гірничодобувних регіонів України
Видобуток і переробка мінеральної сировини			Стабілізація видобутку основних корисних копалин на існуючому рівні, технологічне переоснащення гірничодобувної і переробної галузей, орієнтація на переробку вторинної сировини, зменшення потреб в імпорті енергоносіїв за рахунок зниження енергоємності виробництва і

Земельні ресурси

Сільськогосподарські землі (площа, млн га), включаючи:			
Орні землі	43,48	37,44	Зміна виду використання та лісонасадження на еродованих землях і землях, що розміщені на схилах вище 7°
Пасовища і луки	32,85	27,18	Створення луків і пасовищ на виснажених землях і землях, що розміщені на схилах вище 5°
Землі резерву і так звані недоторкані землі	8,75	10,26	Створення луків на орних землях з низькою продуктивністю, деградованих і на розміщених на схилах вище 3°
Ліси та заліснені площі	12,01	16,30	(Землі з найменшим антропогенним тиском, особливо навколо природно багатих осередків ландшафтів). Оптимізація та переміщення господарської діяльності
	10,38	13,28	Головним чином створення лісонасаджень на низькопродуктивних землях і розширення водотока та полезахисних лісонасаджень

Зміна структури природної рослинності, млн га

Природна рослинність	18,5	26,5	Заліснення і залуження неугідь та ріллі. Стабілізація екологічної рівноваги
Заповідний фонд	2,4	6,5	Створення екомережі. Збереження біо- різноманіття
Орні землі	32,8	24,3	Ренатуралізація природної рослинності. Суттєвий екологічний, економічний та соціальний зиск
Ліси, у тому числі:	9,4	11,5	Ренатуралізація лісів. Стабілізація екологічної рівноваги, підвищення продуктивності та активізація соціальних функцій
протиерозійні	2,7	3,1	
рекреаційні та санітарно- гігієнічні	2,0	2,4	
гідрологічні	0,7	1,0	
Лісосмуги	0,6	0,8	
експлуатаційні	3,4	4,2	
Луки	7,8	13,5	Ренатуралізація луків. Мінімізація ерозійних процесів та значний економічний ефект
Болота	0,8	1,5	Ренатуралізація боліт. Поліпшення гідрологічного режиму. Мінімізація посушливості ґрунту та втрат від неї

Показник	Значення		Шляхи досягнення
	Реальний	Оптимальний	
Водні ресурси			
Структура водокористування: Підземні води (млрд м ³ /рік) Поверхневі води(млрд м ³ /рік)	4,4 21,0	7,0-8,0 12,0-15,0	Зниження рівня водоспоживання в промисловому, сільськогосподарському і побутовому секторах за рахунок введення нових технологій та економного водокористування, удосконалення економічних механізмів водокористування
% вод питного водопостачання, які відповідають Державному стандарту «Вода питна»	40-50%	100%	Підвищення якості водних ресурсів, що використовуються в системах питно-гос- подарчого водопостача
Граничне водно-екологічне навантаження	Від <1 до 2,6-14,4	Від 0,5-1,0 до 3,0-7,0	Значне зниження граничного водно-екологічного навантаження в областях півдня України (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька та ін.)
Рівень зарегульованості поверхневого стоку	-90%	-50%	Зниження рівня зарегульованості поверхневого стоку переважно в басейнах середніх та малих річок
Розораність річкових басейнів	55-78%	35-55 %	Зменшення площі розораності річкових басейнів Дніпра, Дністра, Південного Бугу, Сіверського Дінця та ін.
Оптимізація водно-екологічних умов гірничопромислових районів	Часткова	Максимально можлива	Керування режимом рівнів та хімічного складу підземних та поверхневих вод у процесі закриття шахт переважно в Донбасі та Кривбасі

Висновки:

1. Оптимальна ландшафтно-екологічна організація території є невід'ємною складовою і завершальним етапом збалансованого природокористування. Вона базується на рангуванні пріоритетних критеріїв розвитку регіону з урахуванням його природно-ресурсного потенціалу, ролі і місця в територіальному поділі праці.
2. Оптимальна ландшафтно-екологічна організація території України передбачає істотні зміни структури землекористування за рахунок скорочення малопродуктивних і деградованих земель орного клину і переведення їх під заліснення і залуження. Це сприятиме зростанню частки екологічно стабільних угідь під природною рослинністю.

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

- 1. Дайте визначення поняття оптимізація геосистем.
- 2. Які пріоритетні функції геосистем є першочерговими для врахування?
- 3. Які функції геосистеми визначаються на основі показників природно-ресурсного потенціалу?
- 4. Який порядок пріоритетності функцій є оптимальним для території України, її регіонів?

Підготувала – учениця 11 Б класу ЛНВК ім. В.Стуса
Синякевич Богдана